

MAGYAR IZRAELITA

hitfelekezeti érdekei hetilap.

Kiadó és felelős szerkesztő: **Teneer Pál.**

Előfizetési feltételek:

Pestén házhozhordással, vidékre postai szétküldéssel:
egész évre 6 frt, fél évre 3 frt.

Szerkesztői iroda:

Deák Ferenc-utca 5-ik száma, 2-ik emelet, nová a kéziratok és előfizetési pénzek intézendők.

Megjelenik minden pénteken egész iven. Hirdetményekért a 30 krnyi bélyegdíjon fölül egy félhasábos petitsor után 3 kr. számíttatik.

Mi a teendője felekezeti iskoláügyeink tekintetében a conferentiának, illetőleg a congressusnak.

Legjobban szeretnők ugyan, ha felekezeti iskoláról egyáltalában szólnunk sem kellene. Hivatkozhatnánk itt más államok iskoláira, melyek a felekezeti színezetet nem viselvén, a legszőrszálhasogatóbb kivánalmaknak mégis eleget tesznek; fölhozhatnók azt, hogy például most egy faluban sokszor három felekezeti iskola (egy katolikus, egy protestans és egy zsidó) áll fön, s hogy az ez által okozott költségek vagy sehogysem vagy csak hiányosan fedeztethetvén, mind a három romlásnak indul; fölhozhatnók: hogy, ha a nevezett hitfelekezetek számára egyúttlen egy iskola léteznék, ezt kellően dotálhatnák, az iskola hivatásának megfelelően, reábiztatván mindegyik hitfelekezetre, hogy vallása oktatásáról maga gondoskodjék. De nekünk tényekkel kell számolnunk és nem jámbor óhajításokkal, tényekkel annál inkább, mert, mint biztos kutfőből tudjuk, cultusminiszter ur ó excellentiájának már elkészült az országgyűlés elébe terjesztendő iskolágy szabályzati javaslata, mely meghatározza az ország valamennyi tanodájában oktató tárgyakat, az iskolákat hitfelekezetieknek meghagyja.

A conferentia, illetőleg congressus dolga lesz tehát a zsidófelekezeti iskola körébe vágó valamennyi ügy felett határozatot hozni;

nevezetesen a népiskolák felekezeti szervezetét meghatározni;

a másfelekezeti középtanodákban iskolázó zsidó ifjak vallásoktatásáról gondoskodni;

a tanító- és rábbiképezde fölállítását foganatba venni úgy, hogy azok mind a tudományosság mind pedig a vallásosság igényeinek megfeleljenek;

azon tátongó ür áthidalása, mely a zsidó népiskola és tanító- vagy rábbiképezde közt terül el; és végre

szóba hozni és meghatározni azon pénzforrásokat, melyekből az említettünk iskolák fönntartásának.

Ez mind az iskola belsejére vagyis inkább egyedül a tanításra vonatkozik. De az egybe gyűlendő conferentia az annak alapján összehívandó congressus működési terének ki kell még azonkívül terjednie azon viszony précise meghatározására, mely egyrésztől hitközség és felekezeti iskola, másrésztől pedig hitközség és tanító közt fönálljon, hogy így

eleje vétessék, némely község netaláni hatalmával visszaélési szándokának és azon, fájdalom! még most is mindennapi pereknek, melyek sok helyen hitközség és tanító részéről egymás ellen indíttatnak.

Február tizenhetedike előtt.

II.

Miskolcz, február 10.

A mult héti czikkem záradékában foglalt két kérdés egyike így hangzott: „minő kivánalmak és óhajítások azok, melyeket a magyarországi zsidók tulajdon, és vallásához hiven ragaszkodó, de a kor-szellem intelmeitől is áthatott része táplál?”

Összes kivánalmainkat, úgy hiszem e két tételbe foglalhatjuk össze:

1-ör, hogy hitközségi iskolai ügyeinket teljes autonómia alapján függetlenül önmagunk kormányozhassuk;

2-ör hogy hitfelekezeti ügyeink önkormányzata mikéntjére nézve, egy rendszabályzat alkottassék, mely Magyarország izraelita hitfelekezetének alaptörvényét, alkotmányát képezné.

Nincs közöttünk senki, tartozzék az bármily párthoz, a ki nem kíváná azt, hogy hitközségi iskolai ügyeink igazgatásában függetlenül intézkedhessünk, vagy ki hitfelekezeti autonomiánk biztosítását nem tekintené oly kincsnek, mely leglényesebb feltétele annak, hogy hitközségi ügyeink rendezése, a miniszter szavai szerint, „az újabb alkotmányos, társadalmi s közigazgatási viszonyainkhoz” alkalmazkodva, mindnyájunk meglegedésére s teljes megnyugtására foganatosíttassék.

Ámde ha valamely vallásfelekezet szabad létele és szerencsés fejlődése alapfeltételét, a vallásgyakorlat legnélkülözhetlenebb alapjogát, a szabad államtól megnyerni óhajtja, — akkor joga van az államnak is követelni azt, hogy az autonómiával felruházott vallásfelekezet rendezze magát akként, hogy az, állami czélokkal nem csak összeütközésbe ne jöjjön soha, hanem ezen hitfelekezet minden intézkedései olyanok legyenek, melyek az államban képviselt főérdekeket, a honpolgárok anyagi s szellemi jóléte gyarapítását összhangzatosan és minél biztosabban előmozdithassák.

Ha feljogosítva éreztük magunkat az államtól követelni, miszerint hitfelekezeti autonomiánk törvényesen elismertessék, akkor szintugy viszont jog- Sz. p.

gal követelheti az állam mitőlünk, hogy rendezzük magunkat, hogy tudassék, micsoda alapon nyugszik a mi hitfelekezeti ügyeink szerkezete, minő törvények szabályozzák községi s iskolai ügyeink rendszerét; mert a „szabad egyház szabad államban”-féle, különben kétségbevonhatlan igazságu tétel, soha sem terjedhet odáig, hogy az állam főfelügyeleti jogáról, az egyházi dolgokban is, lemondjon.

Előre kellett ezt bocsátanom, mert midőn az autonomia tárgyában való kíváncságra nézve köztünk nézetkülömbőség nem létezik, — már nem tagadhatjuk, hogy, hitfelekezeti ügyeink alapos rendezéséről lévén szó, bizonyos pártérdekek kezdenek előtérbe nyomulni, és hogy ezen pontnál szétágaznak a vélemények, egyik rész azt kívánván, hogy rendezzük csupán iskoláinkat, gondoskodjunk tanítók és papok kellő képeztetéséről, a többit az időre bizván, míg másrésztől semmit sem perhorrescálnak annyira, mint hogy az iskolákról, különösen a papnöveldéről alapos intézkedés történjék.

Iskolai ügyeink rendezése azonban, akár minő jól sikerüljön az, akár minő czélszerű tanrendet*) stb. alkossunk, még sem fog szülni igazi áldást mindaddig, míg az egyes hitközségek, melyek hivatvák mint az első illetőségű forum örködni fölöttök, nincsenek szervezve akként, hogy a szükséges felügyeletet gyakorolhassák. Mit érnek a legjobb tanítók, mit a leglelkesebb hirdetői szent vallásunk igéinek, ha a községek tovább is a személyes czivakodásoknak, az örökös surlódásoknak, a fejtelenségnek lesznek színhelyei?

És másrésztől magok az iskolai ügyek, megvan-e azokért már téve minden, mi szükséges, ha — tegyük fel — egy seminarium felállítását kivívtuk? Bizonyára nem. A seminarium vagyis hittani egyetem, hitfelekezetünk legfőbb tanodáját képezvén, csak akkor terjesztheti áldását igazán hazánk összes hitestvéreire, csak akkor fog a célba vett tanítói s rabbi-képezde a tanári s rabbinusi pályára lelkes férfiakat küldhetni, ha nem csak az elemi iskolák czélszerűek, hanem ha az elemi s seminariumféle tanoda között tátongó roppant hézag bizonyos magasabb jellemű hitfelekezeti közép iskolák által természetesen betöltetik.**)

Valamint pedig jó elemi iskolák helyesen szervezett helyi község nélkül nem képzelhetők, ugy a magasabb rendeltetésű középiskola, — szélesebb alapu községek — megyei vagy kerületi községek, a legfelsőbb tanoda végre — a seminarium — az országos község szervezete nélkül nem állhat fenn, s ha az utóbbi mégis felállították, valóságos áldás és siker nem fogja működését kísérni soha.

Semmitől sem szabad féltünk annyira mint attól, hogy az értekezletben fél rendszabályok alkotására alkalmat nyujtsunk; a mű, melynek rendeltetése, hogy hitfelekezeti ügyeink valahára alaposan rendeztessenek, annak egészenek kell lennie, vagy inkább még ne legyen; egész pedig csak akkor lehet, ha oly törvényes alapon fog emelkedni, mely a utomiánk teljes biztosítása mellett magába

*) Tanrend megállapításáról, nézetünk szerint, alig lehetend szó; mert erről, értesültünk szerint, mindannyi hitfelekezetet egyaránt kötelező országos törvény fog inízkedni. Szerk.

**) A „hitfelekezeti” középiskola előnyös volta kissé problematikus. Más módon is reméljük a seminariumi tanítványok előkészültségét biztosíthatni. Szerk.

foglalandja mind azon rendszabályokat, melyek szerint hitközségi s iskolai ügyeink kormányoztassanak, és melyek a magyarországi zsidók hitfelekezeti alkotmányát képezendik.

I.

Pest, 1868. február 10.

F. h. 6-án jelent meg a vallás és közoktatásügy m. kir. ministerium által kiadott „N é p t a n i t ó k L a p j a.” Olvasóink kétségkívül tudják, hogy e hetiközlönyt minden magyarhoni népiskola tanítója díj nélkül kaphatja. Miután a cultusministerium a nevezett lapot izr. néptanítóknak is küldi, kötelességünk, hogy e lapról véleményünket elmondjuk.

Örömmel constatáljuk, hogy e lap első számán és valószínűleg minden olvasóra, de főképen minden tanítóra a legjobb hatást gyakorolta.

A lap élén maga a cultusminister ur a néptanítókhöz intéz egy czikket, melyben elismeri, hogy még azok is mindig köszönyösök, kiknek a népoktatás emelése leginkább fekdünné szívében, hogy sok helyen a népnevelés első feltétele, az iskolaépület is hiányzik; de daczára ennek a cultusminister ur ugy van meggyőződve, „hogy ha néptanítóink mindegyike annyit tenne, a mennyit tehet, népoktatásunk rögtön a legnagyobb átalakuláson menne keresztül.” Ha egyesek — mondja a minister ur — a néptanítóknak jobb ellátását tartják is a népnevelési ügy emelésének első, sőt egyetlen feltételének, nem vonhatja kétségbe senki, hogy azon áldozatokra, melyek arra szükségesek, hogy néptanítóink méltányos díjban részesüljenek, a nemzet részéről csak ugy számolhatnak, ha azt a népoktatás hasznáról meggyőzik, mi egyedül azon buzgalomtól és sikertől függ, melylyel minden néptanító saját körében kötelességét teljesíti. „Nem kezdhetem meg jobban e lapokat, — így fejezi be czikkét a minister ur — mint midőn azon meggyőződésemet fejezem ki, hogy a tapasztalás igazolni fogja a néptanítóknak helyzett azon bizodalmat, melylyel népoktatásunk gyors emelkedését buzgóságtól várom.”

E czikken kívül hoz még a tartalomdús lap igen érdekes és tanulságos vezérczikket, leveleket, tárczát és más hasznos olvasmányokat. Nem kételkedünk, hogy maga a lap díjnélküli megküldetése a néptanítóknak, ezek miveltségét nem csekély mértékben emelni és buzgalmukat fokozni fogja. A magyar kormány ezen intézkedése a legnagyobb elismerést érdemli, mert a magyarhoni néptanítók nagyobb fele oly szegény, hogy hirlapra előfizetni képtelen. De mivel a tanítók nagy részének szegénységét ismerjük, bennünket a cultusminister ur czikke minden ránk gyakorolt jó hatás mellett tökéletesen ki nem elégíthetett.

A cultusminister ur kívánja, hogy a néptanítók lelkesüljenek hivatásukért, még mielőtt a közönség részéről elismerésben részesülnének. Ily lelkesülés nem tart sokáig, Mi hiszszük, hogy a minister ur szívből eredt őszinte szava egy időre fel fogja serkenteni az egyeseket, kik már-már ellankadni kezdenek, de ily buzgalom nem tartós, mert hiába: vacuus venter non docet libenter, különösen, ha ez a vacuus a néptanító gyermekeire is vonatkozik, kik, míg ő a hazajaváért izzad és fáradozik, otthon a szó valódi értel-

mében éhezni kénytelenek. Mondjuk a lelkesedés ily állapotban nem lehet tartós. Miért is kívánnók azt épen a szegény tanítótól, midőn ily önzéstelen lelkesedést az ügyért még azok sem tanusítanak, kik különben vagyonuknál fogva azt nagyon könnyen tehetnék.

Hozzon áldozatot a község tanítójának, ez sokkal természetesebb, mint azt kívánni, hogy a tanító áldozza fel magát és családját közséért.

(Folytatjuk).

Zsidó kéményseprő.

Pest, február hóban.

(K. J.) Végy batyut a hátadra zsidó polgártársam! és ha városban lakol, házald be annak utcáit, ha pedig falura vitt ki sorsod, akkor menj taluról falura és vigyed a parasztok számára a taplót, kovát, czérnát, pántlikát stb. s emberszerető keresztény polgártársaid, jókedvük kerekedvén, rád fogják ugyan néha uszítani a sarkaidnál szaglározó kuvaszt, fognak ugyan méltatlankodni az zsidó fölött, ki még most sem akarja a „handlé-t“ nyugdíjazni, de nem fogják útadat állni, meg hagyják keresni nyomorult kenyeredet, szívők korántsem oly mérges, mint beszédük, sőt ujong az örömeiben, mért handléd által biztosítod őket s nyugalmukat; handléd tudtukra adja, hogy korántsem akarod a szűkkebltségük fölállította korlátokat lerontani azon csekély, szót sem érdemlő okból, hogy te is kezed munkája után akarsz megélni.

A „M. I“ szerkesztőségének, ha föladatát hiven akarja teljesíteni, vajmi keserű köteleességek lesznek gyakran osztályrészeül. Jön hozzánk egy szegény zsidó kéményseprőlegény és elpanaszolja, hogy minden fáradozása daczára sem kaphat munkát. Ha egy mesterhez legénynek akar beszegődni, akkor avval utasítják vissza, hogy zsidót nem fogadhatnak munkába, ha pedig, hogy kenyereit mégis megkereshesse, azon van, miszerint maga is mesterré lehessen, akkor meg azon jóakaró fölvilágosítással szolgálnak neki, hogy ha keresztény volna, igen. Mi a szegény embert a helybeli „földművelést és nehéz mesterségeket terjesztő egyesület“-nek ajánlottuk; de idején találjuk ez esetet a nyilvánosságra hozni azon kettős okból, mert először szándékunk, ez alkalommal többet, mi már hosszabb idő nyomja szívünket, elmondani s mert másodszer tudomást akarunk szerezni a felől, hogy valjon a m. évi decz. 20-ki, a zsidókat egyenjogositó törvény bizonyos czéhek és hatóságok szemében ép oly irott malaszt-e mint az iparszabadság?

A mi első felhozott okunkat illeti, nehezen hiszszük, hogy van-e zsidó polgártársunk, kivel akár erősebben akár gyengébben saját kárára nem érezették volna, hogy zsidó. Fitogtatnak szabadelvtséget, örömmel koccintanak a zsidóval, megéltjezik tiszta magyar kiejtése és hazafisága végett, egekig magasztalják a törzse által örökké hirdetett demokratia-elveket; s ha négy falak között a koccintás szülte mámor ellebbent, tekintik a zsidót, úgy mint annak előtte: zsidónak. Ha meghívod őket körödbe, és csakugyan eljönnek, megtisztelnak jelenlétükkel, de ha te akarsz az ő körükbe tolakodni, fontold meg előbb jól szándékodat, nehogy — mert nem akarom rólad föltenni, hogy a vastagbőrűekhez

tartozol — megaláztatásod okozta szégyenedben pokoli kinokat légy kénytelen kiállani.

De ha még e fölül azon magas vágyad van, hogy a kéményseprők érdemes czéhének édenébe akarsz bejutni: vess elébb számot életeddel, mert tudd: zsidó fogalmak szerint az édent csak haláloed után láthatod.

Igen sajtáságos! Egyesetek alakulnak azon czélból, hogy a zsidó ifjúsággal a nehéz mesterségeket megkedveltessék, s ha ez hallgat a hívó szóra s megtanulja a nehéz mesterséget, utoljára azt tapasztalja, hogy még keveset tanult, mert nem ért azon „mesterség“-hez, mely képesitené őt arra, hogy ősi hitét magáról lerázza.

Nem akarjuk a legutóbbi idők sem haladásait sem vivmányait tagadni, de éppen azért, hogy ezek ne csak szóval, hanem tettel is vivmányaivá legyenek a szabadelvű koreszméknek, éppen azért kell, hogy erélyesen felszólaljunk, valahányszor ezeket megsemmisítés fenyegeti.

De mennyivel inkább köteleességünk ez akkor, midőn vivmányokról egyáltalában nem, és csak egyedül arról lehet szó: hogy törvényeink elengedik-e zárni a zsidót megtanult mestersége gyakorlásától? Ha némely mesterségre nézve a multban ily törvény fönn is állott volna, a zsidók egyenjogosítása azt a jövőre nézve érvénytelené tette. Ha pedig ily megszorító törvények soha nem is léteztek, szintén jogosan tiltakozhatunk azoknak mostani gyakorlatbahozatala ellen. S mindkét esetben erélyesen követelhetjük, hogy ne legyen előttünk elzárva semmi út, melyen haladni, semmi tér, melyen működni akarunk. És aztán el fognak enyészni a rekriminációk, mikkor egymást illetjük: ők nem fogják szemünkre vethetni, hogy még most is, mikor számunkra már minden keresetmód szabad lett, irtózunk a nehéz munka fáradsalmaitól; és el fognak némulni, fájdalom! még mindig jogosult panaszaink, hogy önnönmagok akarnak bennünket visszariasztani a nyert tér elfoglalásától.

Kinek legyen kedve a tömeg közül kiválni? Ki érezze magát készetve arra, miszerint oly úton járjon, melyek a zsidó előtt eddig talán számára járhatatlanokká tüntettek föl, ha azon veszedelemnek látja magát kitéve, hogy legjobb munkakedv, legjobb tehetségei daczára éhenhalhat?....

Köztudomásu dolog, hogy a magyar zsidók m. évi decz. hó 20-diki egyenjogosítottatása nemcsak a politikai, hanem a polgári jogokra is kiterjedt s olvasóink emlékezni fognak, hogy mi erélyesen föléptünk, midőn közzététetett, hogy csak politikai egyenjogosításunkról leend szó. Mi és utánunk az egész közvélemény a polgárit is követeltük; ez megadatott: de hát most az ezt megillető törvény holt betű maradjon?....

Végül még a helybeli „földművelést és nehéz mesterségeket terjesztő egyesület“-hez akarunk néhány szót intézni. Az említettünkhez hasonló esetek figyelemzetésül szolgálhatnak a nevezett általunk igen tisztelt egyesületnek arra, hogy nem elég a zsidó ifju nehéz mesterségekre taníttatni, hanem arról is kell gondoskodni, hogy az illető mesterségét megtanult ifju szabadon működhessék is. S egyáltalában ne gondolja az Egyesület, hogy a zsidók egyenjogusítottatása működésének végett vetett volna.

Átmeneti időszakot élünk s ilyenkor

kell leginkább résen állnia az oly Egy-
letnek, mely mint a nevezet, a zsidók
társadalmi haladását tüzte zászlójára.

Ajánljuk a szegény zsidó kéményseprőt, kire
valóban ráillenek e szent szavak: **לֹא בָאֵשׁ וְיִבְמִים עַל**
קִרְיַת שַׁלֵּם s ki a helybeli izr. kórházban betegen fek-
szik, az illetők figyelmébe. Ó benne nem a szegény
zsidó kéményseprőt egyedül fogják gyámolítani, ha-
nem szolgálatot teendének az által az egész magyar-
honi zsidóságnak s így közvetve a magyar nemzetnek.

Debreczen, február 9-én, 1868.

Ama nagy fontoságu hír, hogy a vallás és közoktatás-
ügyi miniszter b. Eötvös ö nagyméltósága az ország külön-
böző vidékeiből bizalmi férfiakat hívott meg febr. 17-ére a
magyarhoni zsidóság vallásfelekezeti és iskolai ügyeinek
rendezése felett országos értekezletet tartani, felvillanyozta
minden pártbeli hitsorsainkat, és azokban a legbensőbb érde-
keltséget ébresztete. És ez nem is lehetett másképp! Mert
alig hangzott el köreinkben az egyenjogosítás dicső törvény-
nek alkotása feletti örömszaj, már is előtérbe nyomult mindyá-
junkban azon benső meggyőződés, hogy most, midőn elérke-
zett valahára a nagy nap, mely után évszázadok óta buzgó
imádság épedez zászézerek ajakán, midőn a böles hónapvák
egy nagyszerű törvényhozási művellet által rombolák a
választó falakat, melyek hitsorsosainkat az ígért földétől,
az alkotmány sáncaizaitól elválasztva tarták, — hogy most
első és legszentebb feladatunkká lön, rendet csinálni
saját belügyeinkben! Az országos törvényhozás kö-
rébe tartozott bennünket az alkotmányos egyenlőség rideg
és nyomasztó nyüge alól felszabadítani: ámde a saját körünk-
ben dúló egyenetlenségek tömkelegéből, a községi élet, a hit-
felekezetiesség terén mutatkozó rendetlenségek, surlódások és
ezerféle bonydalmak chaoszából csakis önnönmagunk ere-
jéből bontakozhatunk ki! Ezen meggyőződéstől áthatva benső
örömmel üdvözöltük az igen tisztelt miniszter fentjelzett kez-
deményezését, midőn bizalmi férfiak egybehívása által a
megindítandó „belső emancipatio“ nagy művének az első
lépületet adni kegyeskedett.

Nagyon természetes tehát, hogy a legelőnkebb feszült-

séggel csüngünk mindnyájan a kilátásba helyezett és kétségki-
vül nagy horderejű értekezleteken, melyektől a legsikerdűsabb
vívmanyokat, t. i. zilált közügyeink szerencsés rendezését
bizton remélhetni jogos igényünk van.

Meg nem állhatjuk azonban, hogy azon zilárd meggyőző-
désünknek itt kifejezést ne adjunk, miszerint ezen tanácskozá-
soktól a magyarhoni zsidóságra nézve üdvös eredményt csak
ugy és annyiban várhatuuk, ha és a mennyiben a meghívott
bizalmi férfiak, kiknek országiszerte ösmert kitünő tehetségei
előtt egytől egyig örömet meghajlunk, mindenkor szemek
előtt tartandják, hogy ezen kitüntetésben csakis a miniszter
ur bizalma folytán részesülnek, korántsem pedig mint hitsor-
sai önválasztotta képviselői működők lesznek. Vélekedésünk
szerint a bizalmi férfiak főfeladata leendő az eszmék és fogalmak
tisztázására u. n. votum informatívummal járulni, különösen
pedig a miniszter urat szakavatottságuknál fogva a fennálló
mindennemű körülményekről kellően és a lehető legkimeri-
tőbb részletekig felvilágosítani, a különböző országvidékeken
létező viszonyokat, az annyifelé szétváló pártnézeteket, a
legkiáltóbb felekezeti és iskolai hiányokat és szükséglete-
ket és kívánalmakat leplezetlenül feltárni, szóval a minisztert
mindenről kellően — informálni.

Van ezen kívül még egy felette fontos kérdés, melynek
megoldása szinte a meghívott bizalmi férfiak körébe tartozni
fog. Elvárjuk ugyanis tőlük, hogy himzés nélkül ki fogják
nyilatkoztatni, miszerint a magyar zsidóság gyökeres re-
generatiójára célzó nagy életkérdések egységgyedül egy orszá-
gos önválasztotta Congressusban — melyen az összes
honi zsidóság képviselve leendő — oldathatnak
meg sikeresen. Egy ilyen országos képviselői közgyűlés
ökvetlen szükségességét a pesti érdemes hitközség elnöksége
már a mult tavaszon kitünő szabatossággal kifejtette. A bi-
zalmi férfiak feladata leendő egy javaslatot kidolgozni, melynek
alapján ezen közgyűlés minél elebb egybehivattathassék.

Bizton várjuk el végre, hogy ezen értekezletet nem
boritandja el oly áthatlan homály, mint ezeltől hasonló és
irányu tanácskozásoknál történni szokott; bizonyosan mód-
jában leendő különösen a derék „Magyar Izraelitának“ *) a
tárgyalások menetéről és lefolyásáról a lehető legrészletesebb
közleményeket adni. *Dr. Popper Alajos.*

*) Hiszszük, hogy alkalmunk lesz ez igényeknek megfelelhenni.

Szerk.

TÁRCZA.

R. Isserles Mózes élete s működése.

Lehetetlen tovább lapozgatnunk a lengyel zsidók törté-
netében, ha az utolsó korszakbani szellemi életre vizsga te-
kintetet vetünk. Honnan e nagyszerű változás, kérdjük.
Hogy van az, hogy Lengyelország, melynek nyomára, de
még nevére sem akadtunk a 13 század előtt a thalmud-litera-
turában, már a 16. század kezdetén egész területét ez iroda-
lomnak kerité hatalmába? E jogosult kérdésnek megoldása
visszavezet ismét azon időre, melyben Lengyelország számü-
zött zsidók menhelye volt. Elszórta élvén s külről közpon-
tosulás és egyesülésre nem ösztönöztetvén, romlásnak indult
a szellemi élet; a kötelék, mely a zsidókat másutt egybefüze
— a thalmud studiuma — itt egészen hiányzott. A közös
gyötrelmek, melyek más országbeli hitsorsosait egymás mellé
állani, sorakozni készítették, nem voltak meg Lengyelföldön.
Nem akadunk, igaz, a tizenötödik század közepéig vérvnyo-
mokra, de nem is lelünk szellemi életet. Így magyarázhatjuk
meg magunknak: miért maradtak oly soká a lengyel zsidók
a történezzet figyelmén kül; mikép lehet az, hogy mig Olasz-,
Francia-, Spanyol-, Magyar- s Horvátország *) nevei már a
10. században megjelent héber művekben előfordulnak, Len-
gyelország a 12. század végeig nem említettik. Még később
is, az egész 13. századon át, ha szóba jön, nem saját nevé,

hanem **יְשׁוּעָה** nevezet alatt említettik, hozzá vétetvén Német-
honhoz, a mennyiben a zsidóság mindkét országban a belső
szervezetben teljességgel megegyezett. Néhány kiváló férfiú
ugyanis beutazván Németországot, megismerkedett a*) **יְשׁוּעָה**
ritussal, s hazatértökkor a Minhagé-Askenas- t annyival is
inkább meghonosíthatták testvéreiknél, mivel ezek nagyobb
része eredetileg Németonból származott, s ugyszólván azzal
mindig rokonszenvezett.

De egyébben nem utánozták német testvéreiket. A
hoszszu időközön át élvezett meddő nyugalomnak követke-
zménye volt ezen megfeneklés. A thora studiuma egészen
elhanyagoltatott, a thalmud figyelemre sem méltatott, a zsidó
szelleme annyira elszibbadt vala, hogy megkisértetésbe jövnök
állítani, miszerint historiai szükségesség volt, a lengyel zsidó-
kat, a középkor vége felé bekövetkezett szorongatások által,
szellemi életre ébresztetni. De amaz események nem voltak
elég termékenyítők saját földjén Lengyelországnak, azon
erélyes férfiut megteremteni, ki a tespedésnek véget vessen,
irányt adjon a szellemnek. Külföldi iskolákba járatta a
gondviselés azon lengyel fiut, ki későbbi működése folytán
korszakot alkot, ha nem is az öszszes zsidóság történetében,
de bizonyára a lengyel zsidók szellemi életének fejlődése s
igy méltán általános történetében. P o l l a k J á k ó, lengyel

*) Zunz Frankelhez intézett egyik levelében.

születésü, *) mint ifju hagyta ott szülőföldjét s rendre bejárta Bajorország thalmodiskoláit. Ezekben megismerkedvén az elménczkedés mesterségével, nem sokára Prágába, a thalmod-studium székhelyébe jő, mely városban bőven találta az alkalmat elméjét élesíteni s tudványát kielégíteni. Később ugyanitt iskolát nyitván, új irányt hozott be a thalmod tanulmányozásába. A modor, mely szerint ő a thalmodot tárgyalta, újdón új s eddig ismeretlen volt. Az előtettek egész seregét fölhalmozni s anélkül, hogy ezek benső összefüggése tekintetbe vétetett, belőlök tetszészerinti következtetéseket vonni, főjellege Pollák módszerének, ha ugyan módszernek nevezni szabad. Ezen, az ókor álbölcsészeteivel, a középkor scholasticájával vetélkedő iskolát vetette meg alapját a még mai nap is nálunk divatozó pilpulnak. De míg egy részről a logikai józan gondolkodást megkorlátozó, sőt lehetleníté, míg ez irány egy részről a jövőre kártékony befolyást gyakorolt, úgy másrésztől származása idejében nagy hatályu volt, ha nem is az összes zsidóságra, de bizonyára ennek egy részére. Mert már lényegénél fogva arra való, hogy az aluszékony lelket fölébressze, hogy a szellemi szikrát lángra lobbantsa. Lengyelországban termékeny földre talált. A mozgalmak már annyira előkészíték a lengyel ifjúságot, hogy a thalmod tanulmányozására eléggé hajlékony volt. Pollák tanmodora fogékonytá tette arra, a zsege nemzedéket. Ő neki köszönheti Lengyelország, hogy már a 16. század közepén világhírű thalmodtudósokkal találkozunk itt. Pollák Jákó 1492-től körülbelül 1525-ig *) virágzott; iskolájából kikerült talmudisták egyike Schuchna Salemeé az érdem, Pollák után — hogy a thalmod-studium ily rövid idő alatt Lengyelhonban virágzásnak indult. Schuchna volt az első, ki tanítójának elveit, tanmodorát honába vitte vissza, hogy a külföldi égely alatt csirázásnak indult fát saját hazájának talajába ültesse, miszerint áldásos gyümölcsöt hozván, bőven tenyészszék. S nem sokára valóban is nálán kívül még más két kitünőséget ismerünk meg, névszerint R. Lurja Salomont és R. Isserles Mosehét. — Ez utolsóról akarván szólni, oly messzire kellett visszamennem, hogy könnyebben essék Isserles működésének egész rajzát adnom, vissza kellett mennem azon időig, mely az Isserles korát közvetlen megelőzővel oly nagy hézagot látszik képezni, s önknek megmutatni mennyi jutott Isserlesnek az elmulasztottnak helyreállításából. Vissza kellett mennem századokig, megmutatni akarván gyöngye tehetségem szerint, mennyire függ össze nagy emberek működése, nemcsak a korról, melyben élnek, hanem azon idővel is, mely korukat megelőzte s előkészítette. Mi volt Isserles életföladata, mennyire felelt meg ennek, következőkben igyekszem önknek elmondani, ha ugyan sikerül majd Isserles életének hü képmását önknek bemutatnom.

Schwarz Adolf.

*) Zimach David: Kronik I. 5290. évhez.

(Folytatása következik.)

Az emancipationális törvény Y. megyében.

Észak-Amerika yankeei közt a szabadelvű, demokratikus eszmék és elvek nem ülik fényesebb diadalukat mint nálunk, azon csekély kis különbséggel azonban, hogy míg amott az életben testesítve is vannak, nálunk a politikai szónoklatokban, hirlapi cikkekben és a törvény holt betűiben maradnak.

Sajátságos bizony ez a mi állapotunk, demokrata körök és kutyabőr utáni sovargások, egyenlőség és czimkórság, legszabadelvűbb eszmék és elvek s ezektől legalább is 50 évvel hátrább álló társadalmi élet.

Nyissunk csak be Y. megye termébe, hol a vármegye apái épen most gyüleseznek. Az izraeliták politikai egyenjogúsításáról szóló törvényezikk épen most hirdettetik ki. Pár „éljen“ egy részről, a nagyobb részről éktelen grimaceok.

Többen gallérjukat rángatják, bajszukat pödrik, zsebkendőjükkel működnek, tubák-pixisükből óriásiakat szippantnak, mely nagy mérvű előkészületek mind fontos szónoklatokra nyújtanak kilátást.

Felkel az első szónok s Dorgeles Smület, ki mind hazafisága és művelése, mind összeköttetései és vagyoni állására nézve az izraeliták közt kitűnő helyet foglal el, ajánlja nem alispánnak, hanem, — mert ez az illető kandidátusnak ez életben legfőbb óhajta, — szeény tiszteletbeli esküdtnek a végből, hogy e rég óhajtott törvény némi részben azonnal életet is nyerjen.

Ezen indítvány több hatalmas oratóra ad alkalmat, például:

Második szónok: Ószinte honfui örömmel és szívem mélyből üdvözlöm e törvényt, mely a szabadság, egyenlőség és testvériség magasztos elvei megtévesztésének dicsfényes koronája. Azonban, minthogy az ajánlott egyén tudtomra a haza iránt mindekkoráig bokros érdemeket nem szerzett, az indítványt nem pártolhatom.

Harmadik szónok: Parlamentaris kormányunk becsesebb ujévi ajándékkal nem lephetett meg bennünket, mint ezen, a vallási és politikai egyenjogúság szent elvét életbe léptető törvényvel; azonban az indítványt még se pártolhatom, indokaimat magamnak fenntartván.

Negyedik szónok: Testvéri jobbotat szívesen nyújtom a javaslatba hozott polgártársnak; hanem kívánom, hogy mielőtt a terembe lép, az ordináncszobában fenyümmaggal a foghagyma büzből kellőleg kifüstöltesse.

Ötödik szónok: Már tisztelet becület mindenkinék, hanem én kereken kijelentem, hogy zsidóval egy teremben nem ülök.

Hatodik szónok: Ha a honvédalapra 100,000 ftót ad, akkor én is pártolom az indítványt.

Hetedik szónok: Mutassa elő ügyvédi oklevelét.

Nyolcadik szónok: Törvényes bizonyosságilag láttamozott orvosi bizonyítvánnyal hitelesen tanúsítsa azt, hogy nem krätzlis.

Kilencedik szónok: Ir e tökéletesen és minden ortográfiai hiba nélkül és beszili-e jól a magyar nyelvet?

Tizedik szónok: Eskü alatt fogadja meg előbb, hogy többet nem geschäftöl és handlérozik.

Tizenegyedik szónok: Apage satanas! zsidó — keresztény vármegyében!

Stb. stb.

A hosszú tanácskozás eredményeül a végzés végre az lön, hogy „Majd meglátjuk!“

Másnap aztán az egész bizottmány csudálkozással hallotta, hogy a tiszteltbeli esküdt-candidatus ebbeli szándékától maga is önként elállott. „Ugy látszik, a Smüle mégis jobbnak látja a geschäft mellett maradni, okosabban is teszi!“ volt az általános megjegyzés.

Az egészből az üdvöséges tanulság az, hogy: „quid valent leges sine moribus?“

Bolond Miska.

L e v e l e k.

Baja, 1868-ik évi január 29-kén.

Engedjen egy kis tért becses lapjában, hadd irjam le azon általános örömet és lelkesedést, melyet a zsidók egyenjogúsításának kimondása községünkben és városunkban előidézt. Első hatása az volt, hogy egy egyenlőségi kör alakult, mely már körülbelül 500 tagot számlál, úgy zsidó mint nemzsidó részről. De a felekezeti megférés itt nem újság, mert az uri casinó és a kereskedelmi csarnok már több év óta egyesülve van, hol azóta a legszebb testvériség uralkodik. Aztán többfélért tervezettek az általános öröm s boldogság nyilvánítására, de egyik sem elégité ki egészen a hívek szíveit. Ezt tapasztalván derék s előretörékvő előjáróságunk, legmegfelelőbbnek tartá, az örömsugarakat oda visszavezetni, a honnan származnak — a minden jónak utafejéhez — és elhatározá, ünnepélyes istentiszteletet rendezni, és hogy ennek annál több fényt, s kenetet kölcsönözzön, e czélra Löwy Lipót szegedi főrabbi urat meghitta; de ő a határozott napra el nem jöhet, hanem e hó 26-kára ígérkezett. Ennek hallatára az előjáróság mindent megtőn annak illő fogadtatására. A derék főrabbinál csaknem minden a városban létező testület tisztelkedett, míg végre eljött vasárnap, január 26-a. Délelőtti 10 órára volt a szertartási ünnepély

kezdeté kitzúve, de már 8 órakor reggel a templomköri tér el vala foglalva néptömegektől minden felekezettek részéről, és 10 óráig a templom minden zuga szufolásig megtelt, és mondhatni, az nap nem csak az összes értelmiség, hanem majd a város egész népe az izr. templomba seregelt.

Bevezetésül derék kántorunk Mandl J. úr a „Mah tobut“ és egy zsoltárt jól iskolázott karával elénekelt, aztán a helybeli főrabbi, ft. Nascher Moses ur, a szószekekre lépett és egy szép német beszédben ecsetelte a nap jelentőségét és isteni, felebaráti és hazaszeretetre buzdította a népet. Minekutána a kántor ismét egy zsoltárt elénekelt, a nap oroszliána, ft. Löw Lipót főrabbi ur, a szószekekre lépett és Jeremiás 33 f. 14—19 v. alapul véve, remek magyar szónoklatban adá elé azon három talpkövet, melyen a társadalom jóléte alapszik: igazság, szabadság és vallásosság. Minthogy e beszéd ugysis nyomtatásban meg fog jelenni, kár volna a szép koszorúból csak egy rosszát vagy szegfűt is kitépni, elég hogy rendítő hatást tőn és a nagy buzgó sereg szívüditő érzéssel s sugárzó arcocczal hagyá el a templom téreit.

Este 6 órakor fáklýás menet volt az ifjuság részéről, melynek szónoka, dr. Löwy. lelkes beszédben bemutatá az ifjuságnak a nagy tudós és hasafi iránti hódolatát, mit ő röviden megköszönte és találó szójátékkal viszonzta, mondván: Hivatkozom multamra, hogy szeretem hazámat, és mégis kívánom, legyen neki sok baja, mert ha sok Baja van, nem lesz semmi baja.

Később az egyenlőségi kör által rendezett disztrakomán megjelent, hol a város főbirája, tek. Loos Zsigmond ur által velős beszéddel fogadtatott, aztán folyt a vig lakoma és vége sem szakadt a sok pohár-felköszöntéseknek, mik megannyi czélzások voltak szónoklatának valamely pontjára, és ő egyiknek sem maradt adása.

Másnap meglátogatá az izr. főelemi iskolát és a casinó és kereskedelmi csarnokot, mely őt tiszteletbeli tagjául választá és a pergamenre irt diplomát neki átnyujtá, mire a Kalocsásról kapott távirati meghívást követve, nagy kíséretben elhagyá városunkat.

Es minthogy Mózes törvényének főállása óta nem volt még a zsidóknak öröm napjuk, melyen a szegényekről megfelekedtek jvlna, előljáráságunk az nap a város szegényei között vallás kölbőség nélkül 300 nagy kenyeret, ugyanannyi font húst és iteze bort kiosztatott, s így igazolá helybeli főrabbinak szónoklatában előfordult szép szavait: a nyomás szétválasztja, a szabadság pedig összeforrasztja a testvérek sziveit.

B. K.

Keszthely, február hóban.

Tisztelt szerkesztő ur!

Igen beces hetilapjának 4. számában Reich ur többek közt arról is ertesiti Önt, miszerint a „jelen farsangban“ az itteni gazdasági intézet tanulói által tartott tánczvizalomra zsidók is meghivattak, mely kitüntetésben eddig részesülni nem volt szerencséjük.

E sorok írója szóban forgó esetről tökéletesen informálva lévén, kötelességének tartja R. urnak ebbeli jelentését azon ténynyel megczafolni, hogy helybeli érdemes hitsorsosink nem csak az idén, hanem már jóval ezelőtt is, a mikor t. i. még hire sem járt a történelmi fontosságu „emancipationnak“, hol kisebb, hol nagyobb számmal résztvettek az említett féle mulatságokban. *)

Dicséretére válik a helybeli különféle rangu és rendű keresztýén uraknak, hogy ők tán soha sem ismerték azon undok intolerantiát, mely közös hazánk több helyein különféle színezetek alatt mélyen sebző nyilakként használtatott fel az emberi jogok élvezetétől oly móstokhán kirekesztve volt zsidók ellen. Hála az ég urának, itt még nem mutatkozott ellenszenv és ebből folyó türelmetlenség, sőt mindig uralkodott a szép egyetértés és a viszonos barátság köteleke a testvért a testvérhoz mindig szorosabban fűzte. Elégge tanuskodik erről azon haladás- és felvilágosodottságra utaló tény is, hogy míg másutt a csodák közé sorolták és különös kegyelem jeléül tekintették, ha egy zsidó kasinói tagnak felvételt, itt minden tisztas atyánkfia előtt megtártak annak ajtai, és minden erőmegfeszítés nélkül élvezhette azon kellemet, mely az ily és hasonló társaskörök következményeit minden egyes tagjára háramlani szokott.

*) Szivesen hisztünk Önnek, de mi ugy emlékszünk, hogy épen tavaly a zsidók nem voltak meghíva.

Szerk.

Mi azelőtt sem emelhetünk panaszt a helybeli keresztýén polgároknak irányunkban tanusított eljárása ellen és annál kevésbé ma, midőn a nép legalsóbb osztálya is meg kezd barátokozni azon eszmével, miszerint többé nem létezik különbség ember és ember között, és hogy egy Isten őrkdik mindnyájunk fölött, kinek végtelen jósága és hatalma az elleneskedésszülte elő- és balítélet hályogát a szemekről levonta, hogy utóvégre jobban megismerhessük egymást és a szivekből végkép enyészessenek: irigység, gyűlölet és bosszúvágy, melyek évezredekken át átok sulyaként nyomták elszibbadt vállainkat. Még említést kell tennem, hogy t. Kohn Sal. helybeli rabbi ur az évenként Adár 7. a Chevra-Kadiacha előtt tartani szokott gyászbeszédét f. hó 21-én fogja tartani, melyhez egyszersmind az ezen évben jobb létre szenderült izraelnek két nagy tanítóit, t. i. Rapaport prágai és Meisel pesti főrabbiakért „requiem“ fog csatoltatni, mely tiszteletöróvást csak illő és méltányosnak találjuk. — Végül még registrarlni kívánom, hogy egy „dalárda egyeslet“ czimú társulat alakult, mely mintegy kezdetét képezi egy későbbben létesítendő „egyenlőségi kör“-nek. Az említett egyeslet közsegünk köztiszteletű elnökét, Beck Sándor urat, alelnöknek választotta.

B-r.

Győr, 1868 január 29-én.

Hogy t. Szerkesztő ur lapját illető tudósításaim sorozatában oly hosszú pavsát tarték, oka abban rejlik, mert elvárni akarám teljes lefolyását azon nagyfontosságu eseményeknek, melyeknek közsegünk utolsó levelem írása alkalmával küszöbén állott, azoknak rövid rajzát egy keretbe szoritva, vagy tősgyökeres magyarsággal, egy füst alatt ohajtván eszközölni.

Ezen nagyfontosságu, most már végbe ment események között nemcsak időrend, de azon tekintetnél fogva is első helyen való említést érdemel a községi előljáráóság-választás, mert ezen tény egyenesen a község létalapját érinti, az előljáráóság képezvén minden testület üteregét, melynek minőségétől függ az egész organismus életrevalósága vagy elsatnyulása.

Már ha azon 31 egyénen, kiket a közbizalom közsegünk kormányrudjához állított, szemeinket végig hordozzuk, azon reménynek megnyugtató hatásával tehetjük ezt, hogy közsegünk nem az elsatnyulás, hanem az életerőbeni gyarapodásnak néz elébe. Igaz ugyan, hogy az elnöki széken szeretnénk erélyesebb férfit a különben derék, becsületes, de ezen hivatalra gyenge Abeles Fülöpnél, de az itt mutatkozó hiány helyre van ütve több fölvilágosult, a jelen kor nagy elvei mellett ifjui tüzzele harczólo fiatal egyének megválasztása által, melynek a többi közt Schreiber Ignác, Strasser József, dr. Pick Armin, Nagel Benő sat. — Különösen ki kell emelnem Schreiber Ignácot, ki lankadást nem ismerő szorgalommal áldozza a tevékenységét a közjó előmozdítására, s a templom-építés ügye s egyéb teendőink körül folytonosan oly buzgalmat tanusít, a minőt csak egy emelkedett gondolkodásu s nem saját én-jének élő férfitól lehet várni.

Ily előzmények után méltán táplálhatjuk a reményt, hogy az e végre kiküldött Schreiber Ignác és dr. Pick Armin által kidolgozott alapszabályokkal ujjonnan szervezett közsegünk hajója biztosan és gyors röpüléssel fog a szebb jövő felé vitorlázni.

Sajnos, hogy az ujjonnan választott, három tagból álló iskolai bizottmány hasonló reményekre nem jogosít föl benünket, mert ezen bizottmány oly egyénekből áll, kik a rezajok bizott ügyet a korszellem követelte nemzeti irányban vezetni nem képesek, s így e tekintetben most nem tehetünk jobbat, mint azon körülményben keresni vigasztalást, hogy a jelen állapotot lehet idővel mással fölcserélni.

Tartottunk hálaünnepélyt mi is az egyenjogusítás alkalmából, melyet csak főbb vonásaiban érintek meg, nem akarván e beces lapok hasábjain, már is hosszúra terjedt szerény soraim még hosszabbra nyújtásával érdekesebb tárgyak elől a tért elzárni.

Folyó hó 27-én ment végbe az ünnepély, kezdetét vevén az izraelita iskolában, hol Spitzer iskolai igazgató magyar alkalmi szónoklatot tartván, nemzeti zászló elölve mellett a menet a templomba vonult, s itt ismét szónoklaltal, továbbá néhány zsoltár, végül pedig Kölcsey hym-

nusza eléneklésével fejeztetett be, nagyszámu közönség s a megyei és városi tisztikar részvétele mellett. Községünk ez alkalommal 200 ftot osztatott ki a győr-városi, 100-at pedig a győr-szigeti szegények között, továbbá pedig ugyan a végből tervben van egy a legközelebbi napokban tartandó nagyszerű bankett rendezése is

r.—l.

Szécsény, 1868. febr. hó 7-én

Öszinte honfi örömmel sietek önnek tudatni, miszerint Nógrád vármegyének egyik elszigetelt kisded városa, névszerint Szécsény e folyó hó 1-én ünneplé az egyenjogúsítás ünnepét. A község előljárói gondoskodtak városunk nagyobb részü intelligentiáját is meghívni, sajnos, hogy e meghívás német nyelven hangzott, mind a mellett óhajtasunk nem csalt, mert nemcsak kis városunk nagyszámu előkelő polgárai, de a rom. kath. egyház főnöke, a hely. hitv. egyház papja, Pulszky Ágoston ur örömlünkben érdek nélkül osztotni, s ünnepélyünket emelni polgártársilag megjelentek.

Tény, hogy Nógrádmegyében még eddig nem létezik oly izraelita hitközség, mely a magyar nyelvet bíró pappal dicsekedhetnék, és így ünnepélyünkön, a derék kerül. rabbink német nyelven tartá szonokliátát — de beszéde, mely az egyenjogúság elvét igen szép szinekkel ecsetlé, még magyar vendégeink tetszését is kiérdemlette, s így a tárgy, a nyelvet háttérbe szorítá.

Hitközségünk, széptehetségü és magyar jellemü papunk megválasztásánál ugyan két pártra szakadt — de úgy látszik, hogy e pártoskodás hitszónokunk kellő megismerésével egyszermind ködfatyokként oszlik el. —

Kell is, mert oly papot birunk benne, ki németsége daczára megigéré, hogy a magyar nyelvet kellőn sajátjává teendi —

Ikolánk is van, csak az a baj, hogy annak feltügylöi, oly egyénekből állanak, kivéve egy-kettöt, kik iskolába maguk talán soha sem jártak, s ekként annak lendületet adni sem igen tudnak. — Azonban majd ök maguk is belátandják hibájukat, s az is orvosoltatni fog.

Megtörtént az első és legnehezebb lépés, s most leginkább rajtunk áll, hogy a társadalmi választalat is megsemmisítsük.

Hegedüs Soma.

Kapuvár, télhó 26-án

Örömmel sietek ezennel becses lapja tisztelt olvasóival tudatni, hogy alig kezdődött polgári s politikai alkotmányos életünk tavasza, már is kezdjük a testvérisülésnek gyümölcsét élvezni. Községünkben t. i. a közelmúlt évben néhány helybeli tekintélyes kereskedő megpendittette egy alakulandó „segélyző-egylet“ életbeléptetését, melynek tagjai csekély kamat mellett pénzt kaphassanak kölcsön, s miáltal iparunk, kereskedelmünk s földmívelésünk lendületet nyerhessen.

Az első lépés mezővárosunkban történt meg, minthogy a Berg báró igazgatása alatt választott ideiglenes bizottmány az alapelveket kidolgozván, azokat miniszteriumi szentesítés végett Budára küldte, a mire m. évi december vége felé a m. kir. magas miniszteriumtól helybenhagyatva szerencsésen leérkeztek. — Erre rögtön az egyedi gróf, mgos. Batthyányi Géza, mint tiszteletbeli elnök nyomtatott felhívást köröztetett s buzdító szavakkal hívá fel a Felsőrábaközi rang s valláskülönbségnélküli összes lakosait a folyó hó 21-én Kapuvárott tartandó közgyűlésre. A kitűzött napon a helybeli nagyvendéglő dísztermébe összeseregelvén, délelőtt 10 órákor körülbelül 300 belépő tag jelenlétében, mlsgos Batthyányi Gf. rövid de hatásos szavakkal nyitotta meg a közgyűlést; mire tkttes Megyesi Antal főszbiró ur föllolvani kezdé, az egylet jegyzője által ügyesen kidolgozott alapelveket, melyek kevés módosítással el is fogadtattak. Megemlítettö, hogy ez alapelvek igen érett megfontolásnak eredményei.

Miután 500 részvény a helyszinén aláírva volt, az egylet alakultnak nyilvánítottatott s „Felsőrábaközi önségélyző kölcsön-egylet“ czimet vett fel.

Az igazgatói s bizottmányi tagok választása szintén szabadelvü módon történt meg, a megválasztottak csaknem negyedrésze izraelita. — Vajha koronázná sikerdús eredmény az egylet kitűzött célját, hogy nevének teljesen megfelelné!

Végre megjegyzem, hogy a közgyűlés megszűntetése

előtt a köztiszteletre méltó Sugár Alajos mint tiszteletbeli könyvvezetője az egyletnek, szép beszédet tartá, melyben ékes nyelvel, az alkotmányosság szempontjából kiindulván, ecsetelé az egyletek keletkezését általában; Áttérvén pedig egyletünkre, kiemelé, hogy a hitel megszilárdítása által, mily nagy lendületet nyerend a földmívelés, ipar és kereskedelem.

Szűnni nem akaró éljenések kísérek szavait, midőn mgos Batthyányi Géza grófnak az alakult egylet körüli érdemeit kiemelé; de mi is viszont szívünk mélyéből éltetjük Sugár Alajos urat, a kit büszkén hitsorsosunknak nevezünk, ki miveltsege s tudománya által, nevének teljesen megfelel, a mennyiben községünkre sugárzó fényt terjeszt.

Rosenzweig József,
főleleml tanító.

Ipolytság, 1868. január 26.

Hitközségi belügyeinkre nézve nem vagyunk azon szerencsés helyzetben, hogy az egyletértés minden érdeket egybeforrasztó szellemével dicsekedhetnék.

A vizsály magvát képezi azon egypár ezernyi tartozás, mely az ipolytsági Synagoga felépítéséhez a hitközség által egyesek jótállása mellett egykor felvett kölcsönből származik, s melynek törlesztéséhez távolabb lakó hitsorsosaink kik itt-ott maguknak közelebb eső imaházakat állítottak, hozzájárulni vonakodnak. Ezen eljárás már annál fogva sem helyeselhető, mert egyrészlől nem tanusítja azon méltán elvárható kegyeletet, melylyel saját hitvallásuk iránt az illetők viseltetni tartoznának, másrészlől pedig azon föltevésre szolgáltatnak alkalmat, hogy az eddig oly példásan kitüntetett összetartás felbomlításán munkálkodnak, s egy pár fillér kedveért, melyet áldozni nem akarnak, magán érdeküket többre becsülik, mint az egész hitközség javának felvirágoztatását, s folytonos perbefogások alóli fölszabadtatását.

Az egyenjogúsítás iránt hozott törvényt mi is örömmel fogadtuk s megyei főrabbink ennek alkalmából hazafias szellemenben mondott épületes beszédével fényes dicséretet aratott. Beteljesedettnék mondván Istennek szavát: „visszavezetlek ismét hazádba.“ Adja Isten! hogy ugy tudjunk élni polgári jogainkkal, hogy jó és bal sorsban a haza benünk igaz hű fiakra s a trón erős támaszra találjon.

Jövöre a t. szerkesztő ur engedelmével igyekezni fogok társas életünkben is hű rajzokkal szolgálni. *)

Veisberger Ármán.

*) Szívesen fogadjuk.

Szerk.

Vegyes hírek.

— A vidékiek névsora, kik a cultusminister ur által a 17-én tartandó értekezletre meghivattak, a következő: Adler Lajos és Holländer Leo Eperjesről; Dinner Mór Liptó-Szt.-Miklósról, Fischer Leo Herendről; dr. Fischer Lajos Kolosvárról; Friedlieber Albert S.-A.-Ujhelyről; Budai Goldberger Károly Ó-Budáról; Grün Israel Maros-Ujvárról; Hirsch Lipót Gyöngyösről; dr. Kain Kassáról; Krausz Zsigmond Körös Ladányról; Lövy József N.-Kanissáról; Neumann Fülöp Budáról; Pappenheim Kálmán Pozsonyból; Pollatschek N.-Károlyból; dr. Popper József Miskolcraól; Schapringger Joachim Pécsről; Scharmann Samuel Temesvárról; Schlesinger J. Vág-Ujhelyből; dr. Singer Szegedről; Steiner Lipót N.-Váradról és Wallfisch Pál Aradról.

— A mily sajnál lattal tapasztaltuk, hogy a f. hó 17-én tartandó „bizalmas értekezletre“ Deutsch Sámuel és Holitscher Fülöp közséégi előljárók nem hivattak meg, ép oly örömmel sietünk regisztrálni, hogy Holitscher ur a meghívó levelet csak tévedésből kapta meg később.

— Szombaton (f. hó 15-én) Popper József, orvos tudor, a miskolci körház igazgatója, az Izraelita Magyar Egyletben népszerű tudományos felolvasást fog tartani. Erdemes hithorsosunk és jeles munkatársunk ezen felolvasását kétség kívül számosan fogják látogatni. Kezdeté 5 óra után.

— Az izr. női egyesület által f. hó 8-án rendezett második táncestélyen szintén az izr. polgárság előkelő zöme volt jelen. E táncestélyből eredt tisztá jövedelme még nem ismerjük.

— Habár n. kanizsai t. levelezőknek szavaiban nincs semmi okunk sem kételkedni, mégsem tudjuk feltelni a n. kanizsai zsidókról, hogy ők bármelyik pártnak is akarnák segédcsoportját képezni. Minket t. n. kanizsai levelezők erről értesített; mi csak is figyelmébe ajánlhatjuk az illetőknek lapunk mult számának második cikkében elmondott ide vágó nézetünket.

— Deutsch Mór urnát, e lapok derék nyomdászánál, az olasz király egy „koronázási emlékkönyvet” rendelt meg. Összintén örvendünk, hogy e derék zsidó iparos annyi kitüntetésben részesül.

— Wallfisch Jakab, f. hó 10-én, esti 10 órakor, 14 napi súlyos betegség után, élté 38-ik évében jobb létre szenderült. A boldogult az aradi hitközség egyik érdemesb tagja volt. Béke poraira.

— Popper Lipót, trencsénmegyei birtokos, a Trencsénmegye némely helységében kitűtött ragályos betegség által sújtott szegénysorsú lakosoknak jobb táplálék- s orvosi szerakkal leendő ellátására 500 forintot ajándékozott.

— Nagy-Kanizsán szép egyetértés uralkodik. Ugyanis a kanizsai nagykaszinó, melynek tagjai egy-kettő kivételével mind izraeliták, s a polgári egyesület, melyek tagjai szintén csak néhánynak kivételével kereszténynek, az összeolvadást elvből kimondották. A nagy-kaszinó minden ingóságából álló vagyonát a mostani polgári egyletbe hozza, s e két egyletből egy lesz. A mostani polgári egyesületnek a város kellő közepén saját birtokán levő épületét lerontják, s részvények útján egy a két összeolvadt félnek méltóságához illő épületet emelnek tavaszra.

— Dr. Jellinek bécsi hitszónok két egymásutáni estén értekezletet tartott „das Proselytenwesen im Judenthum” czim alatt. Az értekezlet egyedül történelmi adatok elősorlásából állott.

— Megjelent Reich Ignácznak „Beth El” czimű munkája második kötetének második füzeté. E második kiadás a következő életrajzokat tartalmazza: K o p p e l T h e b e n, a pozsonyi közeg boldogult kitűnő képviselője; S c h w a r z Eduard, híres orvos és botanikus, sikerült arczképpel; E n g e l József, nagyhirű szobrász, igen sikerült arczképpel; F r i e d m a n n Ignác, hírlapíró; E l l e n b o g e n Adolf, a nemzeti színház karmestere; G r u b y David, híres párizsi orvos; F r e i e r Abraham, boldogult igazgatója a pozsonyi „Primár” iskolának; B r e i e r Ede, regényíró; J o a c h i m Vilmos, orvostudor és író; H a h n Ignác, egy keletindiai országos gyár igazgatója és N e u m a n n Mózes Sárnel, héber ifjusági iratok szerzője. Ajánljuk e tartalomdús művet olvasóink becses figyelmébe.

— Beküldetett szerkesztőségünkhez: „Az új korszak.”

Zsinagogai beszéd, melyet az egyenjogosítási ünnepély alkalmával dr. K o h u t S á n d o r főrabbi a székesfehérvári izr. templomban tartott. A tisztá jövedelem a honvéd alap gyarapítására van szentelve. Ajánljuk e sikerült magyar beszédet olvasóink figyelmébe.

— Ugyancsak Kohut főrabbitól jelent meg: „Gedächtniss-Rede zu Ehren der verewigten: Rapaport, weiland Ober-rabbiner zu Prag und dr. Meisel weiland Oberrabbiner zu Pest. Mind a két jeles beszédet a hitközség előljárósága nyomatta ki.

— A romániai zsidó üldözésekre vonatkozólag egy bécsi lap a következő galaczi tudósítást közli: Jan. 12-én a gazdagabb zsidók és szabadkőművesek házára a következő kiáltvány volt kiragasztva: „Románok! Bizonyítsátok be elvégre, hogy szeretitek azon országot, mely beneteket táplál; öljétek meg a zsidókat, szabad kőműveseket és azok barátait, hogy e tisztátalan söpredék ne érje meg az új évet! (t. i. görög naptár szerint) Isten van velünk!” A fenyegetettek azonnal a praefectushoz folyamodtak, ki azonban semmitsem tett értük. A végén is önmagok voltak kénytelenek védelemről gondoskodni, a „tisztátalan söpredék” lehető támadása ellen.

— A bukaresti kamra feliratában örömet fejez ki az iránt, hogy a fejedelem a zsidók viszonyait a szabadelvűség kívánalmái szerint akarja rendezni.

— Az olaszthoni pénzügyek a szokott, europaszerte járványos ziláltság alatt tengődven, a pénzügyér, mint tudva van, az egyházi birtokot akarja elkoboztatni az állami tárcza javára. Ezen ügy élére a szeszélyes esetleg egy zsidót állított, S e g r e E p i m i n o n d i nevezetűt, ki a pénzügy-miniszteri-umban államtitkári hivatalt foglalt el.

— Poroszországban az 1866-iki „dicső” győzelem fölött a zsidóknak is van okuk örülni. Az újonnan bekebelezett tartományok t. i. új törvényeket szükségelvén, a többi közt egy olyan is hozatott, mely a zsidó földbirtokosok patronatusi jogait megszünteti, de az ezekből rájuk háruló terhek viselésére őket kötelezi. Ez aztán az igazság!

Szerkesztői levelezés.

Zaibóra. Legközelebb.

Losoncra. Későn kaptuk. Jövőre.

Kassára. Szerdán este kaptuk csak becses sorait.

N.-Kanizsára. Fogadják köszönetünket. Önnek igaza van. F. lapját még alig is láttuk.

S. urnak Pécsre. Ön családik. Nincsen „handlé”, ki annyira aljas. Legbensőbb köszönetünket csak akkor fogjuk mondani, ha lapunkban közre fog működni.

Eperjesre, N.-Károlyra, Egerbe, Moholyba, Ipoly-ságra és Szasvasra. Bocsánatot kell kérnünk, hogy becses leveleik és csikkeik csak jövő számunkban fogjuk adhatni.

H I R D E T É S E K.

A számos orvosi tekintélyek által elismert és fényes bizonyítványok után kipróbált **altest-sérvben szenvedőknek való sérv-gyógyir**

Sturzenegger Gottlieból Herisában, Appenzelli Cantonban, (Sveizban,) folyvást fűs és valódi minőségben, valamint **Formágyi F.** ur boldogságos szűz Mariához czimzett gyógyszerében P e s t e n, Széchenyi sétátér 26. sz. a., és **Quiriny A.** ur fekete sashoz czimzett városi gyógyszerében Temesvárott. **Horváth Miksa** ur gyógyszerében Zágráb. **Witkowitz János** ur gyógyszerében Selmeczen.

Ara egy csupornak 3 ft. 20 kr. nem tartalmaz ártalmas anyagokat. **A felgyógyulás lob nélkül** a lehető legtöbb esetekben bizonyos. Használati utasítás, valamint egyéb bizonyítványok in g y e n j á r n a k. **Dúsan fűlszerelt raktár sérv-övekéből!**

Előfizetési felhívás.

Alólirt tisztelettel felhívja a héberül olvasó-közönséget, miszerint Göthe „**Reineke Fuchs**” czimű munkáját héber nyelvre fordította. Az előfizetési díj, 1 ft. 20 kr., (bolti ára 2 frt. lesz), a fordítóhoz küldendő.

Bak W. Ignác,

rabbi Amschelbergben (Csehországban.)

202 (2-3)

Pályázat.

A szombathelyi izr. nyilvános elemi főtanodánál f. é. májushó 1-én egy tanító önkéntes lemondása következtében megürülendő, 470 a. é. forintnyi évi fizetéssel összekapcsolt tanítói állomásra ezennel pályázat hirdettetik. — A pályázók, kik a magyar, német és héber nyelvet tökéletesen bírják és elemi főtanodai tanítóságra képesítvők, hiteles bizonyítványokkal fűlszerelt folyamodványaikat az alulírt hitközségi előljárósághoz f. é. márcziushó végeig bérmentesen küldjék be.

Szombathely, 1868 február 2-án. 203 (2-3)

A szombathelyi izr. hitközség előljárósága:

Plok Bernárd.